

АНАЛИЗА БИЛАНСА

Додатак „Народном Благостању“

БРОЈ 35

БЕОГРАД, 29. АВГУСТ 1931.

ГОДИНА III

Садржај :

Хрватска индустрија папира д. д. — Загреб
Splošna stavbena družba d. d. Maribor-Tezno
Параћинска трговачко-занатлишка банка а. д. — Параћин
„Силк“ творница чарапа д. д. — Загреб
„Ademp“ elektro-mašinsko preduzeće — Beograd

ХРВАТСКА ИНДУСТРИЈА ПАПИРА Д. Д. — ЗАГРЕБ.

Биланса Хрватске индустрије папира д. д. у Загребу за 1930. годину показује знатан напредак према ранијим годинама. Укупни износ билансе је порастао од 15.8 милиона концем 1929. године на 21.3 милиона концем 1930. године. Готово двоструко је већи од стања концем 1928. године.

Главница концем 1930. године износи 5 милиона динара према 3 милиона 750 хиљада ранијих година. Мало коме нашем подuzeћу је успело да прошле године повећа своју главницу. Само она подuzeћа, која имају јако залеђе, могла су помислити на то да са успехом изврше овакву операцију. Да је повишење код Хрватске индустрије папира добро успело види се по резервном фонду. Од 120 хиљада динара колико је износио концем 1929. године попео се је концем 1930. године на скоро 3 милиона динара. То значи, да су нове акције биле преузете за знатном ажијом. Док су властита сретства подuzeћа износила концем 1929. године 4 милиона 870 хиљада динара, концем 1930. године износе 7 милиона 950 хиљада динара.

Трећа је карактеристика повољног развитака Хрватске индустрије папира у прошлој години пораст чистог добитка. Он износи преко пола милиона динара према 240 хиљада у 1929. години. Дакле, имамо једно удвостручење профита. Рентабилитет према главници прелази 10%. Пословни је развитак последњих неколико година ванредно повољан. Профит у периоду 1926.—30. г. износи :

године 1926. губитак	155 хиљада динара
године 1927. добитак	19 хиљада динара
године 1928. добитак	221 хиљада динара
године 1929. добитак	243 хиљада динара
године 1930. добитак	527 хиљада динара

Наша индустрија хартије налази се у повољном развитуку. Како ми још увек увозимо разне врсте хартије за око 200 милиона динара, наша ће индустрија папира добити још већи развитак и повољније резултате. Наравно да има трговина папира, која се у првом реду ослања на домаће творнице, све предуслове јаког развитака. Наравно ако је довољно подупрta капиталом. А то је случај код Хрватске индустрије папира. Ни једно наше подuzeће за трговину папиром не располаже са толико властитих сретстава као што је то случај код Хрватске индустрије папира. А с обзиром на властита сретства, досадашњи успех у пословању као и у погледу на људе који јој стоје на челу, она ужива и знатне кредите. То јој све омогућује проширење пословања.

Тако је у Београду основала властиту филијалу а у другим већим центрима наше државе подржава своја за-

ступства. Данас је Хрватска индустрија папира наше највеће подuzeће за трговину папиром.

Биланса за 4 последње године пружа следећу слику:

Активa	1927. г.	1928. г.	1929. г.	1930. г.
	у хиљадама динара			
Благајна	56	109	75	73
Ефекти	309	309	989	1.014
Инвентар	47	38	34	31
Дужници	9.041	6.158	8.950	9.584
Роба	3.519	4.731	5.513	10.341
Некретнине	158	158	158	158
Пасивa				
Главница	3.750	3.750	3.750	5.000
Резерва	106	106	120	2.945
Повериоци	3.575	4.478	8.722	8.248
Банке	3.399	2.149	2.999	4.549
Менице	2.291	682	—	—
Добитак	19	221	243	527
Укупна биланса	13.167	11.511	15.835	21.280

Залихе су порасле скоро за 5 милиона динара и значе готово подвостручење износа са којим су биле билансиране концем 1929. године. То је у вези са проширењем пословања. Једно велико складиште папира мора бити сортирано у свим могућим врстама и то са знатним количинама како би могло у свако време удовољити свим захтевима.

Дужници су порасли за неколико стотина милиона динара што је у вези са проширењем пословања. Инкасо у бранши папира много је бољи него у другим браншама. Пораст ефеката у вези је са учешћем код „Вевче“. Ове је године уписан и већи износ нашег иноземног стабилизационог зајма.

Повериоци су опали за пола милиона динара. С обзиром да је залиха робе порасла за скоро 5 милиона динара, значи да Хрватска индустрија папира пораст залихе робе није извршила кредитирањем са стране фабриканата него да је повишење залиха извела властитим средствима, дотично банковним кредитом. У томе и лежи њезина снага, да је у стању, да подвостручи залиху робе без новог задужења код лифераната. Обавезе према банкама порасле су за 1.5 милиона динара. Повишење залихе за скоро 5 милиона динара извршено је за 4 милиона динара повишеним властитим средствима а остатак јачим искоришћењем банковног кредита.

Hrvatska industrija papira jedno je od retkih naših poduzeća koje u svojim bilansima posebno iskazuje obaveze prema bankama. A time se dobija mnogo preglednija slika nego ako su dugovanja prema bankama i liferantima iskazana u jednoj poziciji.

Investicije Hrvatske industrije papira, ako pod iste računamo i efekte, iznose tek nešto preko milion dinara. Vlastita sretstva iznose 8 miliona dinara. Njima je pokriven i najveći deo zalihе robe. Poverioci i banke iznose tek nešto više nego dужnici. Poduzeće radi по tome претежним делом властитим сретствима. Кредита и то у првом реду од лифераната узима само толико колико га и она даје својим муштеријама. Банковни кредит износи тек половину потраживања према муштеријама. То показује независност подuzeћа од банака. Нешто јача рестрикција у пословању, и подuzeће би могло радити без банкарских кредита. А то значи много. Бар код нас. Многа су подuzeћа страдала јер су у односу према властитим сретствима превише били одвисни од банака. То код Хрватске индустрије папира није случај. Кад би се указала потреба она би с обзиром на залеђе лако могла да приступи новом повишењу главнице. А оно би успело исто као и ово последње.

SPLOŠNA STAVBENA DRUŽBA D. D. MARIBOR—TEZNO.

Proslava desetogodišnjice Splošne stavbene družbe d. d. u Mariboru-Tezno pada u periodu teške privredne krize koja je obuhvatila sve privredne grane pa i industriju željeza. Uprava konstatira u svom izveštaju, da su u prošloj godini državne nabavka potpuno izostale a privatne su bile reducirane na minimum. Pod takvim prilikama, bar da se pokriju opšti režijski troškovi koji ne stoje ni u kakvoj vezi sa intenzitetom produkcije, poduzeće je tražilo da dobije radove i van granica naše otadžbine, već i radi toga da zadrži izvežbano radništvo kako bi ga imala i pri poboljšanju konjunktуре. U konkurenciji sa stranom industrijom, poduzeće je prošle godine dobilo u Grčkoj neke javne radove. Međutim, ti su se svršili sa gubitkom. Tome gubitku doprinele su i zdravstvene prilike. Radnici koji su bili poslani na montažu u tropskom malarijom zaražene predele, koštali su usled bolesti mnogo više nego što je bilo predviđeno.

Splošna stavbena družba razvila se je u toku poslednjih godina u poduzeće koje se bavi isključivo izradom artikala iz željeza. Danas su izgledi naše industrije željeza mnogo povoljniji nego što su bili pred godinu dana. Država je jedan od glavnih konsumentenata artikala industrije željeza. Naročito saobraćaj i vojska. Poslednjih deset godina, država je glavni deo svojih potreba na artiklima industrije željeza pokrivala na račun reparacija. Finansiranje tih porudžbina bilo je mnogo lakše nego da su se vršile u zemlji. Reparacije uaturi ove godine otpadaju. A izgleda da ni kasnije neće biti onako obilne kako su bile do sada. Prema tome, država će biti primorana da izvesne narudžbine plaća u gotovom dotično bonovima. U tom momentu perspektive domaće industrije željeza biti će mnogo povoljnije nego što su bile do sada, kad su se sve veće porudžbine vršile na račun reparacija.

Odeljenje za izradu šarafa radilo je bolje nego ranije, pošto je prestala oštra konkurencija sa Burkom. Taj se odio, već i radi strane konkurencije, neprestano proširuje i usavršava. Radovi nisu još dovršeni ali ipak omogućuju poduzeću da uspešno odoleva stranoj konkurenciji sa kojom je došlo do sporazuma. Promet odeljenja za šrafove bio je prošle godine veći nego inače a i polučene cene bile su povoljnije.

Bilansa za 4 poslednje godine ovako izgleda:

Aktiva	1927.	1928.	1929.	1930.
Nekretnine	3.181	3.067	3.711	3.618
Mašine	4.635	3.817	3.421	3.492

Inventar	240	158	103	57
Roba	3.722	2.179	3.982	4.364
Polufabrikati	322	951	102	474
Blagajna	38	6	57	86
Dužnici	4.728	8.419	11.144	7.037
Efekti	2.199	172	172	172
Gubitak	219	—	—	—

Pasiva

Glavnica	5.000	5.000	5.000	5.000
Banke	12.048	10.488	11.292	10.253
Poverioci	1.790	3.173	5.861	3.852
Dobitak	—	111	541	28
Ukupna bilansa	18.838	18.773	22.695	19.304

U 1929. imali smo porast bilanse od 4 miliona dinara. Prošle godine je ukupna suma opala za preko 2.5 miliona dinara. To je u vezi sa slabijom delatnošću poduzeća, što je bila posledica privredne krize, odnosno manjih državnih porudžbina.

Investicije, nepokretnosti i strojevi bilansirani su u glavnome istim iznosom kao i 1929. godine. Međutim ako uzmemo u obzir da otpisi nepokretnosti iznose 950 hiljada dinara i da nema naročitog fonda amortizacije, onda to znači, da su i prošle godine nove investicije iznosile oko milion dinara. To je u vezi sa proširenjem odeljenja šrafova i ugovorom sa srednje-evropskim kartelom.

Roba je neznatno porasla, ma da je glavna delatnost tvornice — mostovi i željezne konstrukcije — prošle godine bila slabija. Možda porudžbina grčke vlade nije još potpuno dovršena, odnosno obračunata.

Dužnici su opali za 4 miliona dinara, što je u vezi sa slabijim radom u tvornici. Manje izliferovanih radova ima za posledicu i manja potraživanja.

Opadanje dužnika odrazuje se i u pasivi. Banke su opale za milion dinara, a poverioci za 2 miliona. Slabiji rad u tvornici imao je za posledicu da je povlačenje sirovina i polufabrikata bilo slabije. Usled toga su i dugovanja liferantima bila mnogo manja. Smanjenje dugova kod banaка je u vezi sa opadanjem dužnika. Kako je potreba kreditiranja izvršenih radova usled slabijeg zaposlenja bila manja, poduzeće je trebalo manje kredita kod svojih bankovnih veza. Mora se pohvaliti način bilanciranja Splošne stavbene družbe, koja potraživanja banka posebno iskazuje, tako da se tačno zna koliko potražuju novčani zavodi a koliko liferanti.

Polučeni čisti dobitak iznosi samo 28 hiljada dinara. Sa ostatkom iz 1929. godine imamo iznos od 158 hiljada dinara. To naravno onemogućava isplatu dividende za 1929. godinu. Prošle godine izdano je na kamatima jedan milion 202 hiljade dinara. Kad bi bilo moguće reducirati izdatke na kamatima za polovinu, poduzeće bi bilo u stanju da isplaćuje 10% dividende. Investicije iznose 7 miliona dinara, a vlastita sretstva 5 miliona. Odnos nije tako nepovoljan. Međutim kad bi uspelo reducirati kamatnjak, perspektive bile bi daleko povoljnije. Međutim proces spuštanja kamatne stope, koji je još u proleću ove godine obećavao jak razvitak, danas je obustavljen. Dapače moramo očekivati nova povišenja.

Eliminiranje nemačkih reparacija otvara nove izgledе za razvitak naše industrije željeza. Međutim nastojanje da se reduciraju državni izdatci, u prvom redu odlaganjem investicija, neće omogućiti našoj industriji željeza da u punoj meri iskoristi obustavu reparacija uaturi. Kad država ponovno odpočne sa znatnijim investicijama biće perspektive naše industrije željeza mnogo bolje nego što su sada.

Kao povoljnu činjenicu moramo konstatirati, da je novim trgovačkim ugovorom sa Austrijom našа industrija gvozdenih izrada jače zaštićena nego što je do sada bio slučaj.

**ПАРАЋИНСКА ТРГОВАЧКО-ЗАНАТЛИСКА БАНКА А. Д.
ПАРАЋИН.**

Параћинска трговачко-занатлишка банка је релативно још веома млада; основана је 1923. године, дакле у доба кад је банкарска коњунтура код нас била на врхунцу. Као претежни број наших провинцијских завода, и она је била основана са веома скромним сретствима; првобитна главница је износила 1 милион динара, али је доцније повишена на 2 милиона, колико и данас износи.

Током година банчини су се послови врло лепо развијали, а нарочито велики је био прилив страних сретстава, наиме улога на штедњу; њихово стање је ове године већ седам до осам пута веће од главнице, што је у осталом и био повод, да је управа банчина почела да вентилира питање повишења главнице, које је питање у лету 1930. године ушло у завршну фазу; био је већ утаначен и дан, на коме се је имала одржати ванредна скупштина акционара, која је имала одобрити повишење главнице — што је међутим, с обзиром на општу привредну депресију, опет било одложено.

Следећа таблица у којој смо упоредили кретање главних билансних позиција Параћинске трговачко-занатлишке банке за последње три године, показује нам здрав полет банчиних послова. Добијамо следећу слику:

Рачун изравнања.

Актива	1928. г.	1929. г.	1930. г.
	у хиљадама динара		
Благајна	449	882	2.008
Менице	6.733	5.958	7.583
Текући рачуни	5.738	6.896	6.901
Дужници	156	—	—
Залог	619	617	261
Непокретности	191	191	777
Хартије од вредности	173	35	382
Намештај	1	1	76
Гаранције	5.456	6.746	10.120
Вредност резервног фонда	—	35	196
Вредност у течају	—	846	738
Пасива			
Главница	2.000	2.000	2.000
Резервни фонд	305	347	419
Фонд за сумњива потраживања	272	272	272
Улози на штедњу	8.877	11.382	13.802
Текући рачуни	1.094	743	1.991
Реесконт	736	127	—
Вредност у течају	—	139	184
Чиста добит	344	330	290
Збир биланса	19.517	22.207	29.045

Рачун губитка и добитка.

Расходи			
Плате и трошкови	274	292	304
Отписи пропалих потраживања	91	—	57
Порез и прирез	273	136	155
Камата	564	550	1.460
Добит	344	330	293
Приходи			
Камата	734	732	1.553
Провизије	814	577	709
Кирија	—	—	4
Збир расхода или прихода	1.548	1.309	2.267
Дивиденда	12%	12%	10%

Збир билансе порастао је од краја 1928. године до краја 1930. године, дакле за време од две године за читаву трећину, од 19.57 милиона на 29.04 милиона. Од тога износа отпада на кауције, гаранције и друге прелазне позиције 10 милиона; али како је ова позиција крајем 1928. године износила свега 5.4 милиона, то значи, да је чисти пораст банчиних сретстава ипак премашило 5.5 милиона динара. Ако узмемо у обзир дејство привредне депресије, која последње две године није поштедела ни Параћин и његове највеће банке, онда морамо констатовати, да је то врло леп напредак.

Главница је остала непромењена, као што смо то већ напоменули. Подељена је у акције од 200 динара номинале. Банчине резерве су груписане у два фонда: у редовном резервном фонду, који је од 305 хиљада у 1928. години повећан до краја 1930. године на 420 хиљада и у фонду за смањивање потраживања, који је последње три године остао непромењен са 272 хиљаде динара. Укупно, фондови износе крајем 1930. године скоро 700 хиљада динара односно 35% главнице. Према томе, сопствена сретства износе крајем 1930. године (заједно са добитком) преко 3 милиона динара.

То је један део банчног обртног капитала; други, већи, су страна сретства, наиме улози на штедњу и по текућим рачунима, повериоци и реесконт. Улози на штедњу износили су крајем 1928. године 8.8 милиона, крајем 1929. године већ 11.38 милиона а крајем 1930. године достижу 13.8 милиона динара; значи, да су за две године порасли за преко 5 милиона динара, што је најлепши доказ, колико поверење ужива банка у Параћину и околини. Не сме се пустити из вида, да су нарочито у последњој години наше провинцијске банке имале стагнацију уложака, а многе од њих и опадање. Заводи, који су своје уложке повећали, веома су ретки. Међ њима је и Параћинска трговачко-занатлишка банка, која према износу повећаних улога несумњиво долази на прво место међ малим провинцијским новчаним заводима Србије. Управа банчина подвлачи, да је обратила нарочиту пажњу на ситну штедњу, на оне мале људе, који одвајају од своје свакодневне зараде, само да би створили мале резерве за непредвиђене случајеве. Банка је развила даље и нарочиту пропаганду код деце улагача, што је као васпитајући моменат од врло велике важности; само у 1929. години подељено је бесплатно преко 200 касица за ситну штедњу. Поверене улоге банка је исплаћивала без икаквог отказног рока и у свако доба.

Други извор обртног капитала су улози по текућим рачунима. Они су подвргнути већим варијацијама. Од 1.1 милиона у 1928. години, смањени су у 1929. години за 300 хиљада, на 800 хиљада динара, али су се крајем 1930. године опет повећали, на скоро 2 милиона. Реесконт у 1930. години више нема; у 1928. исказан је још са 736 хиљада, а у 1929. години са свега 127 хиљада. Због знатног прилива уложака банка је имала могућност, да ове кредите ликвидира и да их држи као гвоздену резерву, која претставља лепу суму од преко 2 милиона динара. Укупна страна сретства порасла су дакле за преко 5 милиона (последње две године) и износе 16 милиона динара. Заједно са сопственим сретствима, обртни капитал банчин достиже 18.5 милиона, а ако узмемо у обзир још и неискоришћене а одобрене кредите, онда премази 20 милиона динара.

Тај је обртни капитал расподељен у главном у две врсте датих кредита: у менице и текуће рачуне. На менице је дато крајем 1930. године 7.58 милиона динара према 5.96 милиона у 1929. години, а на кредите по текућим рачунима 6.9 милиона, према 5.74 милиона у 1928. години. Главни део обртног капитала пласиран је у велики број малих зајмова, што је важно у погледу сигурности и ликвидитета. У колико су одобрени и већи зајмови, они су покривени нарочитим гаранцијама: хипотеком, тапијом или другим сигурним залогом. Кредити на залог знатно су смањени због опадања

вредности робе. Док су у 1928. и 1929. години износили не-промењено око 620 хиљаде динара, смањени су крајем 1930. године на 260 хиљада динара. И сви остали пласмани су у порасту. Тако видимо, да је портфељ хартија од вредности знатно порастао, од 35 хиљада на 382 хиљаде динара. У 1928. години је износио 173 хиљада динара, што су све биле обвезнице 7% Инвестиционог зајма. У току 1929. године, приликом уписа акција Аграрне банке, Параћинска трговачко-занатлијска банка је уписала акција за 1.3 милиона динара, за шта је примила и нарочиту похвалу од Привилеговане аграрне банке. Пошто акције крајем 1930. године још нису у потпуности уплаћене, то се њихов износ исказује само са 382 хиљаде динара.

Непокретности су порасле од 170 хиљада на 777 хиљада, а вредност намештаја од 1 динара на 76 хиљада. Ова је промена дошла отуда, што је банка у 1929. години почела са градњом сопствене палате, која је данас једна од најлепших грађевина Параћина. Банка је у новој згради инсталирала и сефове, које ће својим клијентима издавати под закуп уз малу награду, што ће банци дати лепе приходе. Како ће ове инвестиције постепено бити отписане, то ће представљати једну јаку резерву банчину.

Због великих улога и страних сретстава, банка је у знатној мери повећала своју готовину, односно своја потраживања на жиро-рачуну код Народне банке и Поштанске штедионице, које износи крајем 1930. године преко 2 милиона динара, или више од саме главнице. То је са гледишта одржавања ликвидитета банчиног један важан постулат, коме је у одличној мери удовољено.

У рачуну губитка и добитка падају у очи релативно врло мали управни трошкови — што је једно важно преимућство Параћинске трговачко-занатлијске банке. Они изnose једва 300 хиљада динара. Банка је у своме билансирању веома ригорозна, што показују знатни отписи; у 1928. години отписано је 91 хиљада, а у 1930. години 57 хиљада на име пропалих односно сумњивих потраживања. Упркос повећане бруто добити, која износи 2.27 милиона динара, чиста добит нешто је мања но ранијих година, пре свега због пораста исплаћених камата. Добит износи 293 хиљаде, према 390 у 1929. и 340 у 1928. години. Због тога је смањена и дивиденда, од 12% на 10%, и ако то није било потребно. Али банка више воли, да појача своја сретства издашним дотирањем фондова.

„СИЛК“ ТВОРНИЦА ЧАРАПА Д. Д. — ЗАГРЕБ.

Индустрија трикотаже, нарочито чарапа, узела је код нас после рата јак размах. Основан је знатан број нових творница разних димензија. Ми већ данас имамо творница чарапа са 1.500 радника. Број радионица које упослују по неколико радника прелази стотине. У Словенији има чак и појединих подручја где и сељаци имају стројеве за плетење и раде у акорду за поједине велике трговине. Ни у једној грани текстилне продукције нисмо после рата толико напредовали као што је то случај код трикотаже. Ма да је консум производа индустрије трикотаже знатно порастао, увоз је из године у годину све мањи. Значи, да се домаћа продукција све више развија. У појединим гранама трикотажне продукције чак се осећа и хиперпродукција. Нарочито код јефтине робе. Код јефтених чарапа чак би се могло говорити и о кризи хиперпродукције.

Са финијим врстама трикотаже, нарочито код чарапа ситуација до пре кратко време била је кроз друга. Ту смо били упућени на увоз. Луксузне женске чарапе које се израђују на такозваним Котон-стројевима се код нас у опште нису производиле.

Док су инвестиције за обичне радионице трикотаже и чарапа релативно ниске, код модерних творница потребни

су знатни капитали. Једна Котон-машина стоји неколико стотина хиљада динара. А будући да су те машине тек у најновије време усавршене, то се са набавком старих, изражених (а по томе јефтених стројева) не може више рачунати. Онај који жели данас да подиже модерну творницу трикотаже, нарочито чарапа, не може више мимоићи Котон-машине. То значи да мора располагати са знатним капиталима.

„Слик“ творница чарапа у Загребу једна је од најмодернијих наших творница чарапа. Она ради искључиво са Котон-машинама најновије конструкције. Услед тога је у стању да баца на тржиште савршено израђене продукте који се у сваком погледу могу такмичити са продукцима иностранства. „Силк“ и неке друге творнице биће у стању да у најкраћем року елиминирају са наших тржишта страну продукцију текстилне робе, а нарочито чарапа.

„Силк“ је основан половином 1929. године. Међу оснивачима налазимо текстилну творницу „Преслица“ у Орослављу и фирма Кон и друг из Загреба, која је пољског порекла. Главница износи 1.5 милиона динара потпуно уплаћених. У загребачком предграђу на Каналу подигнута је нова модерна творница која је одмах почела с радом.

Биланса за 2 последње године овако изгледа:

Активa	1929. г.	1930. г.
	у хиљадама динара	
Благајна	23	2
Дужници	1.052	730
Некретнине	841	826
Стројеви	1.869	2.608
Инвентар	20	49
Материјал	46	907
Менице	—	15
Пасивa		
Главница	1.500	1.500
Резерва	25	25
Повериоци	558	929
Приватни	1.792	2.477
Амортизација	—	186
Губитак	23	—
Добитак	—	43
Укупна биланса	3.876	5.163

Како видимо, предузеће се тек изграђује. У нове стројеве је у прошлој години инвестирано скоро милион динара. Материјал под којим се подразумева и израђена роба, порастао је од 50 на преко 900 хиљада динара. То је у вези са проширењем продукције. Дужници су знатно опали што је повољан знак. Значи да је продукција знатно порасла, и да је инкасо ванредно повољан.

Укупне инвестиције износе око 3 и по милиона динара. Одбивши амортизацију остаје 3.3 милиона динара. Властита сретства тек у половину покривају инвестиције. Подузеће би морало имати на расположењу најмање двоструку главницу. Ну с обзиром да се оно ослања на два јака консерва није тако опасно што су и инвестиције добрим делом извршене из туђих сретстава.

Прва пословна година завршила је губитком од 23 хиљаде динара. Друга година, пошто је покрила губитак прве године, одбацила је добитак од 43 хиљаде. Значи да је предузеће већ прешло прву организаторну фазу и да се ове године могу очекивати још повољнији резултати.

У току ове године предузеће се још јаче развијало. Набављени су нови Котон-стројеви. А кад просторије творнице нису више биле довољне за смештање нових стројева, приступило се знатном проширењу творнице. Подузеће ради

са 200 радника. А кад буде готово проширење запослиће знатно више. С обзиром на скроз модерне стројеве са којима подузеће ради оно ће бити кадро не само да запречи увоз чарапа са стране, него да елиминира из процеса продукције многе наше творнице чарапа које раде са старим стројевима. Продукциони трошкови фабрике са модерним стројевима много су нижи од творнице са старим машинама. Како у појединим артиклима продукција прелази домаћи конзум, рачуна се са оштром конкуренцијом између домаћих творница. Да ће морати страдати старе творнице не треба тек нагласити. Нови стројеви толико су супериорни и у погледу продукционих трошкова као и у погледу квалитета продукције, да су подузећа са старим стројевима осуђена на пропаст уколико се не уведе нове машине.

Код „Силка“ игра нарочиту улогу и чињеница да се ослања на два јака фактора, па по томе може прихватити конкуренцију, јер може да располаже јаким финансијским средствима. „Силк“ је на најбољем путу да се развије у наше водеће подузеће за фабрикацију чарапа и остале fine трикотаже.

„ADEMP“ ELEKTRO-MAŠINSKO PREDUZEĆE U BEOGRADU

У пословном свету позната је пословица да су најбоља она предузећа, о којима се слабо шта чује или мало говори. Ова се пословица може применити и на „Ademp“. Delokrug предузећа proizlazi iz same firme: то је акционарско друштво за промет и трговину електричним и маšинским постројенима.

Osnovano је 1920. године са главницом од 500.000 динара, а 1923. године повишена је на милион динара. Nominalna акција износи 1000 динара. Већ из ове чињенице види се, да акције нису намењене широмом кругу акционара. Има их врло мало а акције су концентрисане у неколико чврстих руку. Prvobitан cilj друштва је било оснивање и изградња електричних centrala (hidro и kaloričnih као и постављање електричних dalekovoda). Тако на пример је „Adep“ у Србији podigao ceo niz електричних centrala: у Negotinu, Kruševcu, Smederevu и т. д.

Sem toga се бави „Ademp“ и разним instalacijama као на пример електричних dizalica, liftova, centralnih grejanja, telefonskih instalacija и т. д. Njegovi upravljači poznati су као stručnjaci на електро и маšинском polju. I као трговци veoma су vešti и okretni. Zahvaljujući odličnim vezama са inostranstvom, „Ademp“ је brzo после оснивања предузео главна zastupstva raznih великих inostranih предузећа маšинске и elektrotehničke struke, чије интересе у нашој земљи uspešno zastupa.

„Ademp“ сам nije proizvođač; он је трговац, posrednik и zastupnik; он povlači постројенија и naprave из inostranstva, да их овде код нас plasira и instalira. Rаније је „Ademp“ podržavao и veoma usku vezu са маšинским предузећем „Veloks“ које се nalazilo на Topčiderskom drumu, и које се могло smatrati као nekakva tehnička radionica „Adempa“. Ali docnije је razvoj prilika pokazao да та veza nije bila najsrećnija, zbog чега је и brzo likvidirana.

Prema prirodi poslova „Ademp“ се бави у велико и државним liferacijama.

To је posao који traži naročitu spremu и predostrožnost. Има много предузећа која су на тим poslovima propala. „Ademp“ пак је pokazao да је prilikama dorastao и njegova iskustva, stečena tokom godina, očuvala су ga разоčарења. Koliko је nama poznato pretstavljaju државне liferacije и danas najveći deo njegovih poslova.

Trgovina elektro-mašinskim napravama podvrgnuta је jače no ma koja industrijska grana konkurenciji и volumenu investicionih radova. To нам pokazuje zarada, odnosno dividenda koju је isplaćivao „Ademp“ у toku prvih deset godina svoga postanka; tako vidimo, да је 1921. и 1922. године isplaćena dividenda од 20%. 1923. године plaćeno је 12%, 1924 године

10% а 1925. године 12%. После toga dolaze mršave године; у 1929. години dividenda iznosi 3,5% а 1927. године у opšte dividenda nije isplaćena. У 1928. години konjunktura се popravila и izbaćena је 8% dividenda. Zatim poslovi opet malo stagniraju. 1929. године dividenda iznosi 7% а 1930. године svega 4%.

Da bismo imali što bolji pregled finansijskog stanja предузећа, izdvojili смо у narednoj tablici glavne bilansne pozicije за 1926. и poslednje две године. Dobijamo sledeću sliku:

Račun izravnjanja.

Aktiva	1926.	1929.	1930.
	u hiljadama dinara		
Gotovina	268	26	36
Hartije od vrednosti	247	328	337
Kaucije	205	50	50
Nameštaj i pribor	1	15	15
Roba	167	122	124
Vrednost rez. fonda	2	2	2
Privatne ostave	435	35	35
Potraživanja	4.490	4.010	2.599
Tekući računi	—	360	221
Poslovi u radu	—	359	434
Pasiva			
Glavnica	1.000	1.000	1.000
Rezervni fond	168	259	290
Specijalni rez. fond	22	32	34
Nesvršeni poslovi	3.648	3.513	1.963
Dugovanja	390	304	412
Tantijema	—	25	15
Dividenda	53	70	40
Prenos dobiti	—	4	3
Zbir bilansa	5.824	5.308	3.853

Račun gubitka i dobitka.

Rashodi			
Troškovi	523	115	106
Dnevnice i putni troškovi	—	51	55
Poreza	—	70	56
Plate i dodatci	—	120	120
Honorari	—	30	30
Kirija	—	38	28
Otpisi	—	29	—
Čista dobit	64	122	71
Prihodi			
Prenos dobiti	12	4	4
Prihodi od završenih poslova	395	547	296
Razni prihodi	60	24	30
Razne provizije	106	—	127
Razlika na kursu	13	—	8
Zbir prihoda ili rashoda	598	575	466

Mi smo podvukli да „Ademp“ nije proizvođač već posrednik и трговац. Zbog toga код njega и visina glavnice nije važna (iznosi milion dinara); smatramo да је više но dovoljna, pošto код takvih poslova poverenje liferanata uvek igra najvažniju ulogu. Postrojenja koja „Ademp“ ima да instalira, povlači од svojih inostranih poslovnih prijatelja — čiji је zastupnik у našoj zemlji. Dobiva ih на kredit, dok radovi oko instalacije nisu izvršeni. Zbog toga „Ademp“ ne treba велики obrtni kapital.

Ako bacimo pogled na zbir bilansa vidimo da je prema 1926. godini u izvjesnom opadanju. To još ne mora značiti, da je volumen poslova smanjen, kao što bi se eventualno moglo naslućivati. Na visinu zbira bilansa dejstvuje pozicija „nesvršeni poslovi“ u pasivi u kojoj per analogija odgovara u aktivi pozicija „potraživanja“. Ova je činjenica od najveće važnosti; u koliko je u 1930. godini prema ranijim godinama ova pozicija smanjena, toliko manji je i zbir bilansa. Kreditori se u bilansu zapravo ne iskazuju. Oni se nalaze u poziciji „nesvršeni poslovi“, jer su to oni poslovi, koji još nisu izvršeni, i koje „Ademp“ još nije naplatio. Ako je njihov iznos u 1930. godini manji no ranije onda to znači da je na dan 31. decembra 1930. godine „Ademp“ imao manje pozicija neobračunato. Iznosi koje iskazuje u pasivi pod rubrikom dugovanja, pretstavljaju kratkoročne obaveze „Adempa“, upotrebljene za trošak oko izvršenja radova. Ove dve pozicije zajedno (naime nesvršeni poslovi i dugovanja) imaju svoju odgovarajuću poziciju u aktivi bilansa u pozicijama „potraživanja“ i „poslovi u radu“. Njihova razlika mogla bi se nazvati dobit „Adempa“.

Interesantno je napomenuti da su sopstvena sredstva „Adempa“ u stalnom porastu; u 1926. godini iznosi glavnica i rezerve 1,2 miliona a 1930. godine 1,33 miliona dinara.

U aktivi pada u oči relativno veliki skok hartija od vrednosti, koji premaša čak i trećinu glavnice. To bi zapravo bilo iznenađujuće kad ne bismo znali da su preduzeću potrebne hartije od vrednosti kao kaucije i depoziti prilikom državnih nabavka. Vrednost robe, nameštaja i pribora ostala je poslednjih godina nepromenjena. Po finansisko stanje preduzeća važna je i pozicija „tekući računi“ iz koje saznajemo da podržava

„Ademp“ kod svoje bankarske veze ulog od skoro četvrtine svoje glavnice.

U bilansu su vrlo pregledno specificirana i potraživanja preduzeća. Od ukupnog iznosa od 2,6 miliona dinara potražuje „Ademp“ od domaćih dužnika 2,54 miliona a jedva 60 hiljada od inostranstva. Tome nasuprot otpada od dugova „Adempa“ (koji iznose 1930. godine 412.000 dinara) 350.000 dinara na dugovanje stranim komitentima.

Račun gubitka i dobitka nam pokazuje da je i bruto dobit u poslednjoj godini u opadanju. Prihodi od završenih poslova iznose 300.000 dinara a sa provizijama zajedno 425 hiljada, prema 550.000 u 1929. godini. Rashodi su ostali nepromenjeni, zbog čega je čista dobit manja. Ako je pak uporedimo sa rezultatom rada drugih preduzeća, koja se bave analognim poslovima, onda vidimo, da je „Ademp“ kroz 1930. godinu vanredno dobro prošao. Dok je 1929. godine iznosila dobit još 122.000 dinara, iskazana je u 1930. godini, zajedno sa prenosom iz 1929. godine sa svega 71.000 dinara. Od toga je dotirano 12,7 hiljada rezervnim fondovima (18%) 12,7 hiljada (18%) dato je kao tantijema upravnom i nadzornom odboru, 3% odnosno 2 hiljade dinara kao tantijema činovnicima a na ime dividende isplaćeno je 40.000 dinara (14%). Ostatak od 3,3 hiljade preneto je na novi račun.

U upravi se nalaze: Predsednik: Ing. Ljubomir J. Gođevac; članovi: Ing. Vasa Ristić, Franja Bajloni, Velizar Gođevac, Ing. Drag. Josipović, Rad. V. Nikolić.

U Nadzornom odboru: Predsednik: A. Pavlović; članovi: Milan B. Tomić, Rad. Tomić, M. Zdravković, A. Bajloni.

Хрватска индустрија папира д. д. - Загреб

Рачун губитка и добитка на дан 31. дец. 1930. год.

Расходи		Приходи	
	Динара		Динара
Благајна	73.839'25	Дионичка главница	5,000.000'—
Муштерије	9,584.707'05	Причувна заклада	2,945.000'—
Залиха робе	10,341.121'20	Добављачи	8,248.554'65
Полози	500'—	Банке	4,549.330'48
Ефекти	1,014.331'—	Добит 1929. год.	10.244'07
Јамчевине	1.587'50	Чиста добит 1930. год.	527.107'80
Намјештај	31.148'—		
Возила	74.105'—		
Некретнине	158.898'—		
	Укупно 21,280.237'—		Укупно 21,280.237'—

НАДЗОРНИ ОДБОР

ФРАНЦУСКЕ КЊИГЕ

ЦЕНЕ НАЈПОВОЉНИЈЕ

ЗАБАВНЕ И
СТРУЧНЕ
МОГУ СЕ
ДОБИТИ

у **Француско-српској књижари**

СРЕМСКА 4. — ТЕЛЕФОН 51-28.